

Telegram cunsumadëures jenà - forà 2015

Tan vel pa mi immobil?

Nia dúc ne sa tan che so immobil podess valéi veramënter söl marcé o é bugn da dì sce le prisc pité canch'al vëgn venü o afité l'immobil, é adeguè o no. Tröc ne sa nia co che ai dess fà. Insciö vai da n profpcionist lëde (n marciadënt d'immobiliars, n geometer o n architet) por se lascè fà n arat sön le valur de so immobil. N te' arat costa de regola ince aladô y nia dúc n'é a öna da dè fora scioldi por chësc. N stromënt che öga por sciazè da susc y autonomamënter so immobil (prisc de venüda o d'afit) é le sorvisc che vëgn pité dal'Agenzia dles Entrades sön la plata internet: www.agenziaentrate.gov.it.

Porsones che à tut sö n credit ciafa derevers les tasses, sce ares paia jö le debit dan tëmp La signoria arbitrala bancara desponn la retüda aladô de cuotes determinades

Dan da n valgûgn agn à n consumadù ciafè n imprést da n istitut de credit (Prestitalia Spa). Ti scomenciamënt dl 2014 orô le consumadù paié derevers l'imprést dan dal tëmp y s'à porchël lascè fà jö le cunt de tan che al ti è ciamò debit ala banca. Al paia le debit, mo la soma ti savô scialdi alta y inscio él jü dala Zentrala di Consumadus dl Südtirol por se lascè ciarè do y fà jö danü le cunt. Dala calcolaziun resultâl che al ess messü paié derevers cotan demanco de ci ch'al à paié. Insciö se ghirâ le consumadù derevers la desfarënzia dala banca. Baldi zenza suzès. Le consumadù tolô inscio la dezijiun da presentè recurs pro la signoria arbitrala bancara (Arbitro Bancario Finanziario).

Te chësc caje à la signoria arbitrala bancara disponü na retüda al consumadù de 3.081,96 euro. La retüda dles tasses y di cosc vëgn preoduña dal articul 125 sexies dl Test Unich Bancar che dij che le consumadù po te vigni momënt paié derevers dan tëmp, daldöt o ince ma en pert, la soma imprestada al finanziadù. Te chësc caje àl le dërt da ciafè na reduziun di cosc dl imprést anfat ala soma di fić y cosc debit por la dorada romagnënta dl contrat.

La Zentrala di Consumadus dl Südtirol inviëia porchël dötes les porsones che à paié derevers n imprést dan tëmp (dantadöt pro contraç d'imprést de n cuinto dl paiamënt o dla ponsiun) da se lascè ciarè do la calcolaziun dl debit romagnënt, do avëi tut n apuntamënt al numer de telefond 0471-975597.

EFSA: Lat frësch po contignì bateries y dess porchël gnì cöt

Či riscion pa sc'an bér lat frësch? Chësc po contignì "bateries danoses" sciöche le campylobacter o salmonela y al ne basta nia ma na lauraziun igienica tles aziëndes da paur. L'Autorité europeica por la segurëza di alimentars (EFSA) lascia alsavëi che cöje le lat dan da le bëre é la miù manira por desdrüje chës bateries che po fà amarè la porsona.

Lat frësch - chël ô dì lat de vaçes, cíoures, bicses y i.i. che n'é nia gnü scialdè sö a plü co 40° o gnü sotmetü a tratamënć de chësta sort - "po contignì bateries de dann che po incé gaujè de burtes maraties" à lascè alsavëi EFSA. Tratamënć igienics moderns tles aziëndes sciöche incé na secuënza de desfridamënt zënza interuziun é porchël indespensabli. Mo chësc ne basta nia por schivé i risć. Le lat frësch dess gnì cöt denant che le bëre. Te tröc stać dl'Europa po lat frësch gnì cumprè pro automač y al pê che les consumadësses y i consumadus é tres plü interessà a chësc.

Raciöüdes de punć: pâiel pa la mëia da ester fedei?

Feter te dötes les botëghes él da ciafè de te' scomenciadies: por tan y tan de punć ciàfon chësta o chë "scincunda". Mo pâiel pa pardërt la mëia da stè fedei a na botëga?

N ejëmpl de na scomenciadia atuala de n gran supermarcé: por 26 punć y 11,90 euro laprò ciàfon n toster a contat. Le medemo model costa tla botëga dl produtur online 32,90 euro. Por ciafè i 26 punć mësson cumprè ite por 520 euro (o zënza pon incé cumprè 52 produc sponsor). La "reduziun sön le prisc" tla forma dla scincunda à na faziun de prësc 4%. Al é da se damanè sc'al ne foss nia miùmarcé da d'adoré le potenzial de sparagn canch'an cumpra ite (aladô de sciazades dess chësc ester incér le 10%, chël ô dì de 52 euro pro nosc ejëmpl): cun chisc scioldi ne podésson nia ma se cumprè le toster, mo incé se vaghè i ingrediënć por na cëna de tost Hawaii.

Jide ma te n zënter fitness ... mo ocio al contrat!

Cun l'ann nü s'à tröc de nos tut dant da fà valch por süa condiziun fisica. Mo indere nia vigni zënter de fitness ne mantëgn či ch'al impormët y nia vigni program de fitness ne corespogn a nüsc bojëgns. Mo a či désson pa mëte averda?

Por pröm désson se fà scriì fora dal dotur de čiasa n atestat che nes dà l'ok por fà n'ativité sportiva. Spo él da té en consideraziun nüsc fins: či ôi pa y tan de tëmp poi pa investì te chësta ativité? An dess spo baié di fins cun le trainer. Al é incé important da ćiarè avisa sciöche al é tl zënter de fitness tratan i orars olach'an oress jì ilò: él injins assà? Vëgnel pa daurì sö assà? Él assà dusces y éres pa nétes? Damì él sc'an damana da podëi jì a fà n'ora de proa debann - insciö s'intënon belatira sce le zënter se scüsa.

Denant che sotescrì le contrat él da se le lì jö indortöra y mëte dantadöt averda ai terminns de desdita y ales possibilités de retrata. De plü informaziuns él da ciafè sot a www.verbraucherzentrale.li.

Či costa pa n cunt bancar?

Sön l'ultimo estrat dl cunt dl ann mëss les banches ti comuniché avisa a süa tlientela ci che so cunt é gnü efetivamënter a costè tratan l'ann calendar dër stlüt jö. A chësta calcolaziun ti mëssel gnì injuntè la insciödita plata de suravijiun ("documento di sintesi"). Sc'an mët a confrunt ala fin dl ann l'ISC efetif („indicatore sintetico di costo“) cun l'ISC dl profil d'anuzadù ch'an à instësc sön la plata de suravijiun, pon abiné fora sc'an paia deplü o demanco por so cunt co "l'anuzadù standard". Sc'an s'intënn ch'an paia trö' massa, désson se lascè aconsié dala banca n cunt plü adatè o damanè do te d'autres banches sc'ares po pité n cunt plü passenënt.

N'inrescida dla Banca d'Italia de setember dl 2013 desmostra che un di fatars plü importanç por les desvalianzes de cost pro cuntcorënç é "l'été" dl cunt. Dit en cioè, ince sce n cunt pëia ia cun de bunes condiziuns devëntel cun la dorada dl contrat tres plü cére inscioche n cunt de plü de diesc agn costa mesanamënter plü co 100 euro. Porchël désson, n pü' aladô dl mote "Ester jogn é döt - ince pro le cunt bancar", controlè avisa l'ultimo estrat dl ann. Y lascéssal dì: al é ince cunc debann!

Svenüda: i prisc arbassà, i dërc rest a anfat

An ne po nia mëte ala pér prisc arbassà cun dërc limità por la tlientela. Ince sce le prisc é superscontè àn le dërt al patuc zënza defeç y ales cualités impormetüdes tl cheder dla lege de garanzia. Sce n articul vëgn venü miùmarcé deach'al é por ejëmpl n pü' paz o n pü' smarì mëss chësc ince gnì dè dant. La tliënta/le tliënt po fà na retlamaziun de vigni defet che ne ti é nia gnü segnalè avisa tla botëga, ince sc'ara/al s'intënn de chësc pormò plü tert. La garanzia por defeç eventuai dl produt é de dui agn da canch'al é gnü cumprè o de 60 dis da canch'an se n'à intenü. Ti pröms sis mëisc mëss la comerzianta/le comerziant desmostrè che le defet n'ê nia canche le produt é gnü cumprè. Insciö él plü saurì por la consumadëssa/le consumadù da se fà avarëi le dërt a n produt zënza defeç o a na retüda di scioldi. Ara/al n'é indere nia oblié da azetè n bonn!

Mo metede averda: por prinzip ne mëss la botëga nia tó zoruch produç zënza defet. Sce ara le fej spo él por bela cherianza. La possibilté da baratè produç zënza defet cumprà tratan le tëmp de svenüda vëgn en gran pert bele stlüta fora atira dales botëghes.

Energia-efiziënza? Puh präibel, mo nia a spëises dla trasparënza!

Da n valgônes edemes rôdel sura döta la provinzia zacotan de rapresentanç lezitënç che ô vëne implanç fotovoltaics y pumpes termiches. Ci fej pa chisc furbi? Ai ti cunta dant ala consumadëssa/al consumadù che süa familia é öna "dles sóres cin' families fortunades dl comun che à le plajëi da podëi pié do n sistem de scialdamënt bunmarcé y insciö sparagné ann por ann n gröm de scioldi contanç". Le problem pro chësta chestiun: ci che vëgn chilò venü dai rapresentanç feter sciöche por fà n plajëi n'é nia ater co n'ativité düra pro chëra ch'ara nen va de milesc de euro. Nia ma la manira sciöche i rapresentanç fej da abiné la crëta dles consumadësses y di consumadus n'é plü co sospetosa, mo bëgn ince en pert les pratiches kommerziales che vëgn aplicades: sön i documënç mânçel informaziuns, i rapresentanç rajona de bonus fiscal sciöche sc'al gniss ma conzedü da süa firma, le finanziamënt vëgn

descrit malamenter y cotan deplü. La Zentrala di Consumadus aconsiëia da dì: "No, giulan impò". De plü informaziuns: www.verbraucherzentrale.it.

Comerz de picí cians - metede averda ala provegnënza!

Le comerz cun de picí cians, incé online, é oramai deventè n'ativité inredora. Al po ester che che cumpra zénza bëgndî damanè ti dais sü scioldi a organisaziuns zénza scrupui feter sciöche la mafia. La comunità de laûr "Comerz de cians" aconsiëia:

- cumprè dagnora da zidladus conesciüs che à na lizënza;
- ma cumprè cians che à almanco 8 edemes;
- damanede sc'i podëis odëi la uma dl cian y passede tëmp cun la uma y so cian;
- damanede do: zidladus responsabli respogn ion a vigni domanda;
- sc'i ëis dübi damanede n dotur di tiers de crëta.

Ćiamò n consëi: incé tles ciases di tiers locales él tröc tiers da cater iames che aspeta che zacai i toles sö y ti ois bun!